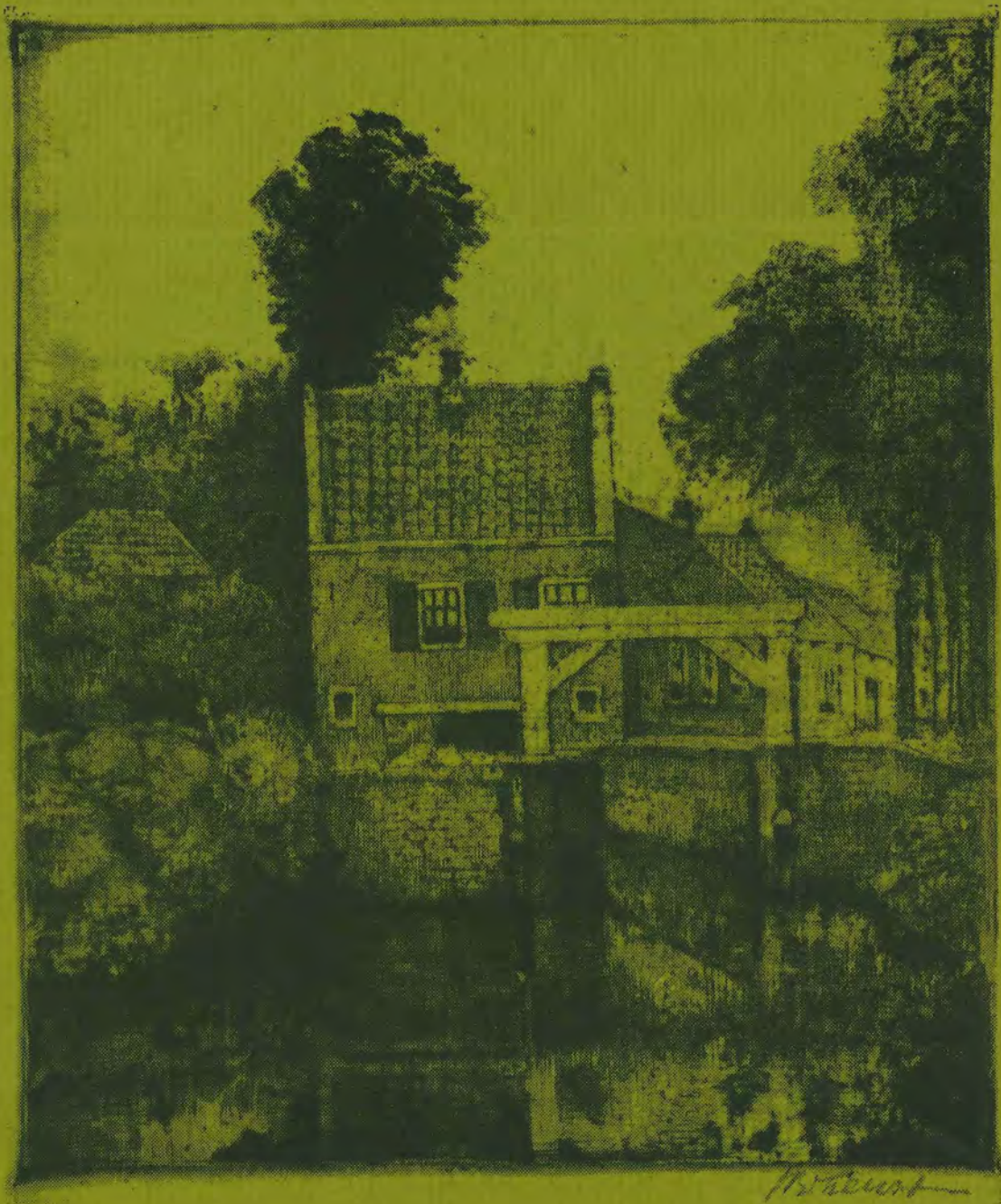
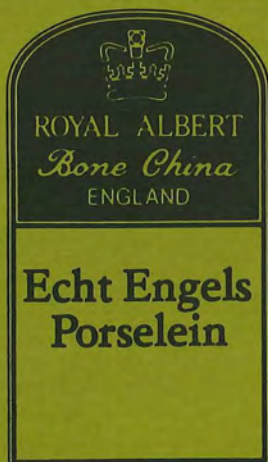

Historische Kring Maarssen

Vraag inlichtingen bij uw
speciaalzaak
LUXE GESCHENKEN
A.v.d.BOSCH OLIJVE
Maarssen
tel.: 61632

radio- en tv - speciaalzaak

B. Huis in 't Veld - Diependaalsedijk 1
Maarssen - Telefoon: 03465 - 62081

SLAGERIJ

Dorresteyn

Voor fijnproevers

Sinds 1882

Nassastraat 4 - Tel. 61219

HISTORISCHE KRING MAARSSSEN

Opgericht 11 september 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en omstreken onder nummer V. 476918.

Bestuur: J.H. Sagel, voorzitter, Mevr. I.G.M. van Veggel-Teijink, secretaris, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, tel.: 03465-67028, Mevr. G.M. Willekes-van Putten, penningmeester, giro 2907376, H. Blaauw, Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman, B. de Ruiter, Mevr. S.W. Talen-Stooker, N. van Tricht en A. de Zwart.

Lid van verdienste: Mevr. J.G. Zwijns-Brink (20-02-84)

Redactie: Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman, Drs. W. Smits en J.H. Witte.

Redactieadres: Emmaweg 17, 3603 AK Maarssen, tel.: 03465-71575.

Ledenadministratie: H. Blaauw, Bloemstede 193, 3607 TB Maarssen, tel.: 03465-62425.

Verkoop losse nummers: B. de Ruiter, Nic. Maesstraat 6, 3601 DR Maarssen, tel.: 03465-63599.

14e Jaargang no. 3, december 1987

Verschijnt 4 x per jaar

KRINGNIEUWS

1. Ledenavond 28 januari 1988

De eerste ledenavond van de Kring in 1988 wordt gehouden op donderdag 28 januari in de Open Hof, Kerkweg 20 te Maarssen, aanvang 20.00 uur. Op die avond zal de heer J.A.C. Mathijssen van de Gemeentelijke Archiefdienst Utrecht een lezing voor onze vereniging verzorgen. Aan de hand van dia's van o.a. oude prenten zal hij het een en ander vertellen over het oude Utrecht en vervolgens zal hij ons langs de Oudegracht van dat oude Utrecht leiden, van zuid naar noord door de eeuwen heen.
U bent van harte welkom.

2. De Historische Kring Maarssen heeft van de heer L. Appel uit Zeist een album cadeau gekregen met daarin een fotoreportage over de bouw van de Op Buurenbrug rond 1933 bij de ACF.

Zijn vader, de heer W. Appel, was destijds opzichter bij Rijkswaterstaat en heeft foto's gemaakt van het gehele bouwproces, beginnend bij de situatie zoals die was, dus ook foto's van de brug die er voor de Op Buurenbrug lag en die afgebroken werd.

Het bestuur van de kring is erg blij met dit cadeau en wij zijn de heer L. Appel dan ook zeer dankbaar.

Het ligt in de bedoeling om de foto's uit dit album in ons periodiek te publiceren, maar op dit moment ontbreekt het ons nog aan informatie over bijv. de bouwers van de brug.

Mocht u informatie hebben over de bouw van de brug of de bouwers, hetzij schriftelijk, hetzij mondeling (bijv. herinneringen), dan zouden wij het zeer op prijs stellen wanneer u contact met ons zou willen opnemen. Bij voorbaat onze hartelijke dank.

3. Het Jaarboek Oud-Utrecht 1987 is geheel gewijd aan de patriottenstrijd in Utrecht (stad en provincie). Dit jaar immers is het 200 jaar geleden, dat er een eind kwam aan de strijd in de Nederlandse Republiek tussen patriotten en prinsgezinden. In het Jaarboek 1987 komen tal van aspecten van de patriottenbeweging aan de orde. De studies behandelen o.a. de patriottenbeweging in de stad Utrecht, de publicaties van hun ideeën, de slag bij Vreeswijk, de katholieken en het patriottisme etc. Voor ons is van belang de studie over het patriottisme op het platteland, want dit onderwerp wordt behandeld aan de hand van de gebeurtenissen in Maarssen.

Rond 1 december a.s. zal er een handelseditie van het Jaarboek verschijnen. Mocht u hiervoor belangstelling hebben, dan kunt u het schriftelijk bestellen bij het Gemeentelijk Archeologisch Depôt, t.a.v. de heer drs. H.L. de Groot, Voetiusstraat 2, 3512 JM Utrecht. De prijs zal f 29,50 zijn, excl. verzendkosten.

4. Belle van Zuylen: Brief van Walter Finch aan zijn zoon.

Deze roman, de laatste roman, die Belle van Zuylen schreef, is onlangs opnieuw uitgebracht bij Nijgh en Van Ditmar, 's-Gravenhage.

Het boek behandelt de problemen rond de opvoeding van een Brits edelman in de 18e eeuw en is geschreven in de vorm van een brief. Sir Walter Finch, een Engelse edelman, begint op 4 juni 1780 een brief te schrijven aan zijn zoon William, die op 1 juni van dat jaar geboren was, en hij zet dit voort tot 3 april 1799 met de bedoeling dat zijn zoon op zijn 18e verjaardag, het overzicht van zijn jeugd te lezen krijgt. In de brief wordt een overzicht gegeven van de ontwikkelingen van het kind en een verantwoording van de beslissingen en behandelingen van de vader.

Belle van Zuylen was bijna 60 jaar toen zij deze roman schreef en ongetwijfeld heeft zij veel van de door haar opgedane wijsheid en ervaring in het verhaal verwerkt. Zij was zelf erg gesteld op dit werk, maar toen zij het voltooid had wilde niemand het uitgeven. Pas één jaar na haar dood verscheen de roman in Genève in 1806. Nu dan opnieuw uitgegeven in de vertaling van Simone en Pierre Dubois. U zult het met veel genoegen lezen. Prijs: f 19,90.

5. Tot slot wil het bestuur van de Historische Kring Maarssen alle leden, die zich namens onze vereniging ingezet hebben om op 12 september jl. van de Open Monumentendag een succes te maken, heel hartelijk danken. Uw enthousiaste medewerking heeft ervoor gezorgd, dat vele honderden bezoekers aan de opengestelde monumenten in onze gemeente, een erg fijne dag gehad hebben.

I. van Veggel-Teijink
Secretaris

STRAATVERLICHTING

Wij realiseren ons pas wat de straatverlichting voor ons betekent als deze door een storing uitvalt. Je ziet niet meer waar je loopt, medeweggebruikers hoor je wel maar zie je niet.

Slechts een enkeling zal hierbij denken: 'Zo was het vroeger altijd, blij dat ik niet in die tijd heb geleefd.'

Hoelang geleden is echter dat 'vroeger?'

We schrijven 10 september 1776. Schout Van der Haak en de schepenen van Maarssen zijn in vergadering bijeen in het rechthuis De Zwaan, aan de Daalse Dijk, nu beter bekend als de Binnenweg.

Behalve de lopende zaken staat die dag het voorstel op de agenda tot het plaatsen van lantaarns in het dorp. Deze moesten komen: 'langs de Vecht tot aan de Poort van de Vrouw van Maarssen bij de Portugese Kerk en, zoo de contributie zoo verre strekke, ook langs het Zantpad tot de plaats van de Heer Cramer en langs de Kerkweg tot aan Eetenslust toe.'

Bij de voorbereiding van dit voorstel blijkt

men reeds bij een aantal ingezetenen te zijn langsgeweest om te vragen om een bijdrage teneinde dit project te kunnen financieren. Zo zegt de Vrouw van Maarssen f 52-10 toe (= 52 gulden en 10 stuiver),

Mevrouw de Witte f 21.--

De Heer Heskens f 10-10

Jonkvrouw A. van Zuijlen van Nijvelt f 15-15

Mevrouw Pereira f 42

De Heer Levie f 26-5

De Heer Michels f 15-15

De Heer Boendermaker f 15-15

Eidoch, de schepenen hadden nog al wat

bezwaren tegen dit voorstel:

1. Wie moest het jaarlijkse onderhoud van de lantaarns betalen?
2. Zij verwachtten bezwaren van burgers buiten het dorp, omdat de lantaarns niet bij hen stonden en zij zouden kunnen eisen dat ook bij hen lantaarns geplaatst werden, waarvoor men dan de burgers uit het dorp niet mee kon belasten, omdat het aantal buiten het dorp groter zou zijn dan erbinnen.
3. Zij wilden weten hoe groot het aantal palen zou moeten zijn in het dorp en langs de genoemde wegen.
4. En wat dat ging kosten alsmede hoe groot de jaarlijkse lasten daarna zouden zijn.

Verder wilden zij alle burgers laten tekenen op een lijst met 't bedrag dat zij wilden bijdragen. Pas dan kon men tot aankoop overgaan en de kosten jaarlijks omslaan op de huizen of op de 'gemene dorpslasten.' Dat het plan al goed was voorbereid blijkt uit de antwoorden die werden gegeven:

1. Iedere lantaarn (aankoop en plaatsing) zal $\pm f$ 14,- kosten.
2. Men denkt 42 à 43 lantaarns nodig te hebben. In het dorp vanaf de Schoutensteeg 23 en de overige 20 op het Kerkpad en langs het Zandpad.
3. Aan 'onderhoud, olij, catoen en opsteken' berekend over 100 nachten branden per jaar, voor f 1,12 per nacht is samen f 164,15 en tenslotte voor de opsteker f 30,- per jaar, wat het totaal op f 194,16 per jaar brengt.

De schepenen geven zich niet snel gewonnen, maar zeggen ook niet 'nee' tegen het plan. Er wordt besloten met de bovengenoemde gegevens bij de burgers langs te gaan en hen te laten tekenen voor accoord en tevens voor hun bijdrage.

Op 18 september 1776 verzamelen schout en schepenen zich bij het rechthuis teneinde met de lijsten bij de burgers langs te gaan. Men verdeelt zich in twee groepen, die ieder een lijst meekrijgen.

Wanneer men na afloop weer bij elkaar is gekomen, blijkt dat maar weinig mensen hebben geweigerd te tekenen. Er is daardoor genoeg geld aanwezig om tot de aankoop en plaatsing over te gaan, zoals was voorgesteld. Wel wordt nog overwogen of men ook al

lantaarns zal plaatsen langs de Kerkweg voorbij De Zwaan en van de Schoutensteeg tot aan de Plaats van Dhr. Cramer. Besloten wordt eerst het dorp van lantaarns te voorzien en daarna de bewoners van de buitenplaatsen langs te gaan om te vernemen of ook zij lantaarns langs de weg willen hebben. In dat geval zullen ook zij verplicht worden om een bepaald bedrag te betalen omdat men niet de burgers uit het dorp met de lasten wil verzwaren. Die taak zal de schout zelf op zich nemen.

Voor de volgende dag zal Jan Brinkman worden ontboden in verband met de aanmaak van de lantaarns en zal een oproep worden gedaan voor de vacature van lantaarnopsteker.

Wanneer op 14 oktober 1776 schout en schepenen weer bijeen zijn, blijken meerdere sollicitanten voor 'het vullen en aansteken der lantaarns' zich te hebben aangemeld. De, op dat moment, geschiktste is Cornelis Swaan, doch hij is 'gebrekkig in zijn gang' (wat slecht ter been) en daarom zal men wachten met de benoeming tot zich eventueel nog een betere aanmeldt.

Op vrijdag 25 oktober 1776 laat de Vrouw van Maarssen het gerecht via de schout weten ontstemd te zijn over het verzuim van het gerecht haar in te lichten 'in het stellen van de lantaarns, zowel in als buiten het dorp.' Zowel secretaris als schepenen kaatsen de bal terug naar de schout, hij immers had op zich genomen met de Vrouw van Maarssen hierover te spreken en haar mening te vragen. Ook had hij de taak op zich genomen met de bewoners van buitenplaatsen te spreken over het plaatsen van de lantaarns en de kosten daaraan verbonden. Hierop antwoordt de schout dat hij dat inderdaad op zich had genomen, doch verzuimd had de mensen langs te gaan en ook niet met de Vrouwe hierover had gesproken. Maar, meende hij, zij zouden wel betalen, als de lantaarns er stonden en zij het belang ervan inzagen. Schepenen stellen daarop voor opnieuw een lijst te maken waarmee men de bewoners van de buitenplaatsen langs kan gaan en bovendien de moeilijkheden met de Vrouw van Maarssen te bespreken. Hiertegen gaat de schout in het

geweer, omdat 'de Vrouw van Maarssen nu al erg kwaad is en het mogelijk alleen maar erger worden zal', bovendien is hij bevreesd dat zij dan het plaatsen van de lantaarns geheel zal verbieden. Immers, hij heeft het nu toch al bij haar verbruid en vraagt de schepenen dan ook de lantaarns maar te plaatsen, zowel in als buiten het dorp en wel zo spoedig mogelijk. Het geld ervoor zal heus wel komen en de Heren zullen best genegen zijn wat meer te betalen.

Na ampel beraad stemmen de secretaris en de schepenen in met het voorstel van de schout om hem zeker niet opnieuw naar de Vrouw te sturen, daar 'het te duchten was dat daar uijt meerdere gevolgen zouden spruijten.' Men hoopte zo moeilijkheden te voorkomen en besloot de lantaarns in en buiten het dorp dan maar te laten plaatsen. Om financieel uit te komen moesten er in het dorp 5 lantaarns minder komen, moest er een bijzondere last op de huizen en plaatsen buiten het dorp gesteld worden en als de mensen niet wilden betalen, dan werden de lantaarns daar niet ontstoken.

De weduwe van Essincolt ontvangt de opdracht de palen en de ijzers te laten schilderen en Van Eijk en Florijn Smits de ijzers te leveren. De schout zal informeren naar de prijs van raap- en lijnolie en Cornelis Swaan zal worden aangesteld als 'vulder en opsteker.' Hij zal f 16,- voor de rest van de winter ontvangen, daar de helft van de winter immers al voorbij is eer de lantaarns staan. De opslag van de olie zal bij Cornelis Swaan thuis geschieden, waarbij genoemde Cornelis vrij gebruik van olie krijgt. Deze opslag geldt zolang geen betere plaats is gevonden. Tenslotte krijgt Willem Elffers de opdracht zo goedkoop mogelijk eiken palen te leveren.

Bijna een jaar later - op 14 juli 1777 - komen we in het 'schoutenboek' de lantaarns weer tegen. Het blijkt dat de lantaarns reeds zijn geplaatst en in de afgelopen winter hebben gebrand.

Het punt dat op deze vergadering wordt behandeld gaat dan ook om het bedrag van het onderhoud. In plaats van een directe bijdrage van de inwoners te vragen, zullen de kosten ondergebracht worden bij de dorps-

lasten. Hierdoor zal het bedrag 'meer ongevoelig door de burgers worden gedragen', bovendien zullen degenen die buiten het dorp wonen er niet mee worden bezwaard. Eén van de schepenen merkt nog op dat zij die meer genot van de lantaarns hebben ook meer moeten betalen, maar zijn voorstel haalt het niet. Men besluit het eerste voorstel voor een jaar te proberen en inmiddels schout en schepenen de gelegenheid te geven om een beter plan te bedenken.

Op 1 september 1777 wordt besloten om vanaf dit jaar en vervolgens van jaar tot jaar de lantaarns op te steken vanaf de eerste donkere maan na 1 september tot de lichte maan in maart. Bovendien van 's avonds 'ligt en donker' tot twaalf uur in de nacht. In de volgende vergadering zal men deze instructies aan de 'vulder en opsteker' geven. Dit blijkt niet langer Cornelis Swaan te zijn, maar Willem Swaan.

Twee weken later - op 16 oktober - blijkt van een van de lantaarns het ijzer te zijn afgerukt. Om deze baldadigheid zoveel mogelijk tegen te gaan besluit men een goede beloning uit te loven aan hen die de daders weet aan te wijzen, opdat deze aan de justitie overgeleverd kunnen worden. Toegevoegd wordt dat men de naam van de aanbrengrer zal 'secreteeren.'

Op 18 december 1777 maakt men de kas op betreffende de lantaarns. Hieruit zouden we kunnen afleiden dat deze een jaar eerder zijn geplaatst. Er blijkt f 30-6 (stuivers) meer te zijn uitgegeven dan is ontvangen en men besluit het tekort op de dorpslasten te plaatsen.

De schout krijgt de opdracht mee om op de biljetten van de dorpslasten de genoemde bedragen te verrekenen 'in verhouding als zij wegens de koop van de lantaarns waren getaxeerd.' Daarnaast moet hij degenen, die zich bij intekening hadden verbonden tot een bijdrage en tot nu toe in gebreke zijn gebleven, daaraan herinneren.

Het is 6 juli 1778 en Cornelis Swaan heeft verzocht 'binnen te staan' d.w.z. dat hij op de vergadering van schout en schepenen een verzoek wil doen. (Opmerkelijk is dat nu weer van Cornelis Swaan wordt gesproken,

vermoedelijk is de vorige naamgeving een vergissing geweest). Het verzoek van Cornelis is eenvoudig: hij was aangesteld voor f 16,- per winterseizoen, dit bedrag was toen niet zo hoog, omdat de winter al half om was. Hij wil herziening van zijn traktement en vraagt om verhoging. Zijn verzoek wordt toegewezen en zijn tractement wordt f 25,- per winterseizoen.

De laatste aantekening in de mij ter beschikking staande boeken is van 9 augustus 1779. Het voorstel van 14 juli 1777 blijkt toch niet goed te voldoen, want enige 'buitenplaatsbewoners buiten het dorp' zijn bezwaard, omdat zij mee moeten betalen aan de lantaarns die alleen in het dorp staan. Zij zijn van mening dat alleen de dorpsbewoners die lasten moeten dragen, omdat die er profijt van hebben. Zij gaan zelfs nog een stapje verder: alleen hij voor wiens huis de lantaarn is geplaatst moet betalen. Met deze argumentatie verzoeken zij ontheffing van de lantaarnkosten. Maar schout en schepenen willigen dat verzoek niet in, omdat:

- a. de lantaarns branden tot het gerief van het gemeen,
- b. de onkosten dan onevenredig verdeeld zullen zijn, daar de huizen niet overal even dicht op elkaar staan, bijv. op het Zandpad langs de Vecht en op de Kerkweg,
- c. zij, die alle lasten moeten dragen, hier tegen wel eens kunnen protesteren, met gevolg dat men dan geheel zonder licht zal komen te zitten, gelijk voorheen, met alle ongerief en kans op ongelukken vanden.

Wel zal men met het uitzetten van de dorpslasten rekening met deze mensen houden en hun niet extra voor de lantaarns aanslaan.

Wordt besloten: 'Alles blijft zoals het is!'

Voor het bovenstaande verhaal is geput uit de aantekeningen van Reijer Pos, die zijn nagelaten aan de Historische Kring van Maarssen.

Jan Witte

In en om het sluishuisje

Volgens het jaarboekje 1947 van het O.G. Niftarlake werd 'volgens de schouwbrief gegeven 22 maart 1532 van Karel V', de Maarsseveensevaart aangelegd in de eerste helft van de 16e eeuw.

Helaas vermeldde de schrijver van het artikel over het sluishuisje niet waar en in welk archief deze schouwbrief is.

Ook na lang en naarstig zoeken heb ik de schouwbrief niet kunnen vinden. Gedeputeerde Staten van Utrecht keurden 3 december 1645 een overeenkomst met de ingezetenen van Maarsseveen goed om een nieuw verlaat te maken 'bij ofte omtrent de Vecht', omdat bij het doorvaren der sluizen 'zoveel waters inloopt, dat de landen daer door eyntelijck inunderen.' (1)

Het bestek voor het maken van dit nieuwe verlaat bevindt zich in het archief van het Kapittel van Oud Munster onder inv. nr. 2706.

'Besteck waerna de Schout en Schepenen

van Maersseveen uut naem van den gemeenen gebueren aldaer volgende appointement der Ed. Mog. Heeren Staten, willen bestaden een grontwerck om daerop te doen metselen een sluys ofte verlaet in haeren vaert, bij ofte omtrent Maarsen in manieren als volcht.

I

Eerstelijck sal de deurvaert van de sluys wijt sijn tien voeten acht duym met een kolck lang 126 voet, wijt nae dat de bestaeters sulcx goet sullen bevinden enz.'

AENBESTEDINGE VAN METSSELWERCK.

DE Ge-erfden ende Inge-
landen van de Maerse-
veenſe Polder, zyn van
meyninge, door der ſelver
Gecommitteerden / publije-
kelijk aan te beſteden / het afbrecken en
weder opmaecken van 't Metselwerck
van de Maerſeveenſe Sluyſen, leggen-
de by den Dorpen van Maerſen, met 't
leggen van Dammen, droog maken / en
't geene daar aan verder dependeert / vol-
gens het beſteck daar van weſende.

Vemandt daer inne gadinge hebbende / die kome ten
hulpe van Beyer Jacobſz, wonende in de Gerechtsbancke
op Maerſveen voorsz / op Donderdag / den 30. May 1695.
des naeruoens ten drie tiere / aenhoore de Conditien / en
doe ſijn profijt.

Widdelertijt ſullen de Conditien en Beſteck van aen-
beſtedinge geleſen konnen werden binnen Utrecht, ter
Secretarie van Oudmunſter, ende tot Maerſen, by Lijsjen
Adriaens, woonende op de voorsz. Sluyſen.

Segget voort.

Tot Utrecht, Gedrukt by ERNESTUS VOSKUYL, in de Jeruſalems-Steeg. 1695.

En in artikel VI:

'Men sal de voorschreven kolck aen de zuydzijde schoyen met eycke paelen lang d' voorgeschreven paelen tien voeten ofte so hooch boven 't waeter als de deur van 't sluysken aldaer jegenwoordich aen de Vecht leggende enz.'

Het hele bestek bestaat uit twintig artikelen, waarvan het twintigste luidt:

'De aennemer sal sijn aen te nemen werck volmaecken binnen ses weecken nae date deses op poene dat men hem aen sijne penningen twee gulden tien stuyvers des daechs sal mogen corten.'

Onderaan het bestek staat geschreven:

'Het voorgeschreven werck naedat het selve tot meermalen op en off geslagen was, is all 't selve eyntelijck volgende 't voorschreven bestek te maecken, aengenomen bij Cornelis Jacobssen timmerman tot Breuckelen voor de somma van vijffhondert drie en vijftich carolus guldens.

Actum den XXIII Aprilis 1646.

Was onderteekent Cornelis Jacobssen lager stont ter ordonnantie van Schout ende Schepenen voorgeschreven bij mij secretaris was ondertijckent Cornelis Jacobss Grauwert sec.'

Uit het resolutieboek van het Waterschap Maarseveen (2) blijkt dat de geërffdens (3) van Maarseveen 14 juni 1647 besloten 'het leggen van de sluys ofte verlaet' aan zich te houden 'op emolumenten van de tol.'

In het resolutieboek vonden we ook een overeenkomst gemaakt d.d. 7 maart 1652 tussen de geërffden van Maarseveen en de heer Jacob Cromhout, eigenaar en bewoner van 'de huysinge Ten Bosch' over het 'opmaken en het alijt onderhouden te sijne costen en buyten costen van de ingelanden' van een schoeiing bezijden zijn hofstede tussen de Vecht en het verlaat.

Bovendien zal de heer Cromhout gehouden zijn 'de brugge leggende over de wetering soo hooch en wijt te doen maecken en alzo te onderhouden alsmede te sijnen costen, dat niemant daerdoor in 't doorvaren sal sijn belet' (Schoutenbrug).

De ingelanden stelden daar wel wat tegenover. Zij betaalden de heer Jacob Cromhout driehonderdvijftig gulden en 'de voornoem-

de heer Cromhout en sijne desundenten (4) sijnde eygenaers van de voorschreven hofstede sullen vrij ende exemt wesen van tol.'

'De gemene gebueren ende Schepenen ende gecommiteerden van Maerseveen' richtten 27 augustus 1654 een verzoek aan de gecommiteerden van het Kapittel van Oud Munster om hun toe te staan tol te heffen op ieder schouw, die door de Maarseveense sluis zal komen te varen. (5)

'Als van schouwen die met turff in en uyt comen te varen van ider schouw 8 penningen ende van puyn sand aerd ende modderschouwen ider schouw 4 penningen, beyde reysen in en uyt te varen voor de voorschreven tol, eens gelt, alsdat modder eerd puyn is dienende tot profijt van 't aenmaecken van de landen van Maerseveen enz.'

Het verzoek was getekend door Peter Jasperse, Willem Jacobse en Ermbout Hendricksen, die niet kon schrijven, en tekende met een handmerk, regerend schepenen van Maarseveen en door 38 'gemeene gebueren' waarvan 18 ook met een handmerk tekenden.

De sluiswachterswoning, het sluishuisje, werd in 1655 gebouwd. (6) Het besluit om tolgeld te heffen 'voor het maecken en onderhouden van de sluys en het sluyswachtershuys' werd genomen 28 september 1655. (2)

'Te selver tijt hebben de gecommiteerden geresolveert dat men aen de Schout van Maerseveen soude laten weten dat hij toecomende Sondach in de kerck aldaer en elders volgens gewoonte soude laten vercondigen dat men de voorgeschreven tol, huyden over acht dagen sijnde 5 october naernoens te twee uren publiclyck aen de meest biedende tot Maersen aen 't verlaet sal verpachten.' (2)

Er werd een lijst van 'conditien' gemaakt, waaraan de toekomstige sluiswachter zich had te houden. (5)

De tol werd de eerste keer verpacht voor de tijd van één jaar en 'dat om guldens van 22 stuyvers per stuck.'

Betaalde de pachter de pacht voor de verschijndagen, dan mocht hij betalen met guldens van 20 stuivers.

[illegible]

Sluishuis voor de restauratie 1980-1982.

Foto: G.Th. Heus.

Verder werd bepaald dat de pachter de pachtpenningen in twee termijnen moest betalen. De pachter moest de sluizen op behoorlijke tijd openen, tot gerief van de doorvarenden en meteen weer sluiten. Alleen bij aflopend water werd toegestaan de sluisdeuren open te laten staan. Bij de pacht was inbegrepen 'het gebruyck van de huysinge staende op de sluys in de Overlandsche Wetering naest het huys Ten Bossche.'

De sluis wordt in de gevonden archiefstukken op verschillende wijze omschreven:

- de sluis bij het Huis ten Bossche,
- de sluis in de Overlandsche Wetering,
- de sluis over de Meerhofstede,
- de Zuiderste sluis.

Duidelijk is dat het steeds om dezelfde sluis gaat.

De verpachting betrof altijd twee sluizen. De tweede sluis lag in de Nederlandsche Wetering. Die sluis werd genoemd:

- de sluis bij het Zwarte Varken,
- de sluis bij het Wapen van Maarsseveen,
- de Noordentse sluis.

Deze sluis mocht maar driemaal per dag geopend worden, bij zonsopgang, 's middags om twaalf uur en bij zonsondergang. De pachter moest 'datelijck bij den slach twee suffisante borgen stellen.'

De Heer van Maarsseveen en de heer Cromhout werden vrijgesteld van tol. In totaal waren er twaalf artikelen waaraan de pachter moest voldoen.

Er kwam ook een meer uitgebreide lijst van tolgelden:

'Een scheepie off turff pontge - 8 penningen

Een schuyt geen seven korven groot sijnde - 8 penningen

Een schuyt groot over seven korven (7) - 2 stuyvers

Een cleyne schouwe met turff - 12 penningen

De selve met modder, messie (mest), aerde puyn enz. 4 penningen

Een schouw die vijffendartich manden turff kan laeden 8 penningen

de selve met messie, aerde, modder, puyn,

dubbeld schouwen ende steenschouwen zullen betaalen dubbeld gelt.

Vrachtschouwen sullen betaalen soo veel als turffschouwen.' (5)

Een lijst, die in de loop der jaren steeds werd gewijzigd en uitgebreid. Zoals b.v. in 1664 met: Voor een vrachtschouw 6 stuyvers

3 schouwen houdende honderd manden turf 3 blanken (zilverstukken) en in 1720 met 'middelslach schouwen' en met 'middelslach schouwen daar boeyen op leggen.'

De lijst van tolgelden werd zo uitgebreid en ook de schouwen veranderden van grootte, dat er bij het schutten 'van tijt tot tijt dispuyt' (2) ontstonden over de hoogte van de tolgelden enerzijds en de grootte van de schouwen anderzijds. Om deze meningsverschillen te voorkomen werd in 1738 besloten een nieuwe lijst van tolgelden te maken. (2) Deze nieuwe lijst bevatte nog 13 artikelen, maar 'dispuyt' kwamen niet meer voor. Ook de 'Conditien' waarop de sluizen werden verpacht ondergingen steeds veranderingen. (5) In 1713 kwam er een nieuw artikel:

'De sluiswachter sal tot sijnen costen onderhouden het maecken van 't Santpaadje nevens de sluysen, alsmede het aanvullen van de selve.'

In 1733 een nieuw artikel waarin het de sluiswachter verboden wordt as bezijden het huis te storten, maar de as te brengen in de asbak bij de achterste sluis. Ook moest hij een lantaarn plaatsen 'met behoorlijk licht voorzien.'

Niemand mocht modderen in en bij de kolk van de sluis zonder schriftelijke toestemming van de poldermeesters, hierop moest de sluiswachter toezicht houden. Al die wijzigingen van tolgelden en pachtvoorwaarden maakten het steeds moeilijker de tol te verpachten.

In 1672, het rampjaar, werd geen verpachting gehouden, het verpachten werd uitgesteld tot 1673. Waarom de verpachting in 1672 niet werd gehouden wordt in de stukken niet vermeld. Evenmin of het sluis-huisje ongeschonden door het rampjaar is heen gekomen; van herstelwerkzaamheden zijn geen stukken gevonden. De duur van de pacht is in 1673 maar één jaar, terwijl in de

jaren daarvoor pachtperiodes van vier en zelfs van zes jaar voor kwamen. Ook de betaling van de pachtpenningen gebeurde niet in halfjaarlijkse termijnen, maar maandelijks. Dat het pachten van de tol de pachter soms in moeilijkheden bracht, blijkt uit een bewaard gebleven stuk uit 1677 waarin de pachter van de sluis, Jan Anthonissen van Sijpesteijn, ook genoemd Jan Anthonis Barten het volgende schrijft:

'Alsoo ick Jan Anthonis Barten van de geërfden van Maerseveen den tol van de sluysen aldaer gepacht hebbe voor de tijt van vier jaren voor de somma van driehondert vijff en veertich gulden ingaende May 1675, 't selve overgedaan aen Anthonis Barten mijn broeder ende bevindende dat ick op verre daer van jaerlicx niet can ontfangen. Versoecke oversulcx vrindelijck dat de heeren Geërfden jegens May 1677 eerstkomende den selven tol wederom gelieven te verpachten. Overmits het onmogelijk is dat ick de penningen, die daer jaerlicx te cort comen bij can leggen. Alle 't selve versoeck ick Anthonis Barten mede.

Actum den XXII Martij 1677.

Jan Anthonissen

Anthonis Anthonissen.' (5)

Aan dit verzoek werd gevolg gegeven, want als de tol in 1679 wordt verpacht, is de pachter Dirck Willems Pannekoek, met de toevoeging 'pachter gebleven.'

In 1695 werd de sluis en de kolk ingrijpend gerestaureerd. (9) Het bestek van deze restauratie bevindt zich in het archief van het Kapittel van Oud Munster.

In 1732 zijn er weer verwickelingen rond de verpachting.

De tol van de beide sluizen werd 6 december 1732 publiekelijk geveild tot op f 239,-- maar werd opgehouden. (2)

Door de poldermeesters werd de tol onderhands verpacht aan Arie Meertense voor f 220,--. Hij stelde ook twee suffisante borgen, maar zijn borgen bedachten zich en wilden wel garant staan voor f 200,--, maar niet voor meer.

Arie Meertense weigerde dan ook meer dan f 200,-- aan pacht te betalen niettegenstaande de poldermeesters hem aanboden, dat de borgen zich maar voor f 200,-- zouden

verbinden en hij, volgens het gecontracteerde, f 220,- pacht zou betalen. Er werd besloten de verpachting opnieuw te doen plaatsvinden op 21 maart 1733, 'doch onverminderd 't recht jegens Arie Meertense, die de selve tol onder de hand van de poldermeesters gepagt hadde voor de somma van tweehondert twintich gulden.' Bij de verpachting pachtte Hermen Hermense Loeve de tol voor f 190,-, zodat hij de pacht moest overdoen aan Arie Meertense.

Er waren ook andere moeilijkheden, getuige het verslag van de vergadering van 'Saturdach 22 september 1759. (2)

Rakende het schuurtje aan de sluis.

Eyndelyck door de sluiswachter, Jan van Seldenrijk, versocht sijnde dat de Heeren Geërfdens zouden doen stellen een schuurtje tusschen de twee sluysen aldaer, hebben de geërfdens 't versoeck afgeslagen, tenminste deeze lopende huurjaren.'

In 1763 was het schuurtje weer onderwerp in de vergadering van de geërfden. 'Saturdach 8 januari 1763.

Noch door de poldermeesters zijnde voorgedragen, dat door de tegenwoordige sluiswachter (en dat is nog steeds Jan van Seldenrijk) aan de sluis was gestelt een schuurtje en dat de selve sluiswachter gaarne wenste te weten, wat de geërfden zouden goedvinden, bij aldien hij na expiratie van de huurjaren als sluyswachter kwam aff te gaan, dat men hetselve schuurtje soudon doen afbreken of bijde polder werd overgenomen.'

Hieruit blijkt dat Jan van Seldenrijk zelf een schuurtje had gebouwd. Toen het einde van zijn pachtjaren in zicht kwam, wilde hij wel eens weten, wat het polderbestuur met het schuurtje zou doen, afbreken of overnemen, als hij de volgende pachtjaren geen pachter van de sluis zou zijn.

Het besluit dat door de poldermeesters werd genomen, klinkt nogal laconiek.

'Besluiten dat het aan de geërfden sal vrij staan het schuurtje over te nemen of dat de sluiswachter op sijnen costen sal mogen afbreken en aen sich nemen.'

Als op 1 april 1763 de tol wordt verpacht, wordt Jan van Seldenrijk weer pachter en weer voor de tijd van zes jaren.

Sluishuis na de restauratie 1980-1982.

Foto: Mevr. M. Klompe.

Maar in 1767 nam één van zijn borgen, Geurt van Beek, de tol over. De reden waarom de pacht van de tol binnen de pachtduur werd overgenomen door Geurt van Beek wordt in de stukken niet vermeld. (11)

Jan heeft dus niet lang plezier gehad van het, tegen het besluit van de poldermeesters, gebouwde schuurtje.

Als Willem van Oostbergen in 1776 pachter wordt, betaalt hij boven de pachtsom van f 216,-, zes jaar lang, f 6,- extra 'wegens melioratie van 't kamertje.' (12) Kennelijk heeft er omstreeks 1776 een restauratie, in ieder geval een verbetering, van het sluishuis plaatsgevonden.

In 1876 werd het sluishuis grondig geres-taureerd. Eén muur, de westelijke, moest in zijn geheel nieuw worden opgemetseld in boerengrauw. Er komen nieuwe deur- en raamkozijnen en het dak werd opnieuw verdekt. Aan de west- en oostzijde werden zinken goten aangebracht met een zinken hangpijp en een zinken vergaarbak. Het hele werk moest worden opgeleverd uiterlijk half september en eenmaal aangevangen, in de

tijd van zes weken worden afgemaakt. Het restauratiewerk werd aangenomen door Cornelis Hendrik Hildebrand, timmerman, wonende in Maarsseveen, voor de som van f 315,-. (13)

In 1836 werd de tol verpacht aan Cornelis van den Hoek. Cornelis was landarbeider in Maarssenbroek. Hij zette de pacht in voor f 155,- en aangezien niemand een hoger bod deed, werd Cornelis sluiswachter.

Helaas is de lijst van sluiswachters, die in de negentiende en twintigste eeuw de tol pachtten, niet meer compleet aanwezig in het archief, maar als in 1876 het sluishuis wordt gerestaureerd, wordt het huis bewoond door de weduwe Van den Hoek. 1 Januari 1915 werd de tol 'onder dezelfde voorwaarden opnieuw voor de tijd van zes jaren in pacht afgestaan' aan Anthonie van den Hoek, nog steeds tegen de pacht som van f 155,- per jaar.

1 januari 1922 schreef het polderbestuur in het resolutieboek dat er bij de verpachting één biljet was binnengekomen en werd de sluis weer verpacht aan Anthonie van den Hoek nu voor de pachtsom van f 310,-.

Vanaf 1923 t/m 1925 werd de sluis en het sluishuis steeds voor de tijd van één jaar onderhands verpacht aan Jan van den Hoek. De pachtsom is steeds f 200,- per jaar.

Gedeputeerde Staten van Utrecht maakten bezwaar tegen deze onderhandse verpachtingen, maar als in 1926 de sluis tol publiekelijk wordt verpacht, is Jan van den Hoek de enige die een biljet inlevert.

Hij werd dus weer sluiswachter, nu voor de tijd van drie jaren. Over de periode na 1929 zijn in het archief geen stukken betreffende de sluis en het sluishuis meer gevonden.

Daardoor kan de geschiedenis van de sluis en het sluishuis alleen nog verder worden beschreven dank zij de mededelingen van de heer J. Bijman in Den Haag, zoon van de heer A. Bijman, die in 1929 sluiswachter werd.

In de jaren voor de tweede wereldoorlog was er nog vervoer te water vanuit de Maarsseveense polder, al was het niet meer zoals in de tijd, dat turf-, vracht- en steenschouwen dagelijks in en uit voeren, maar na de oorlog zou het vervoer te water sterk afnemen en

later zelfs geheel stil komen te liggen.

De sluis werd in april 1945 door de bezetters gevorderd, met de bedoeling de polder Maarsseveen, evenals de Bethunepolder, te inunderen.

De sluiswachter werd verboden de sluizen te sluiten. Door de hoge waterstand in de Vecht zou het peil van het water in de Maarsseveense polder zo hoog oplopen, dat de polder onder water zou komen te staan.

Door het verzet werd deze maatregel echter gesaboteerd. Om sluiswachter Bijman hiervan niet de dupe te laten worden liet het verzet de heer en mevrouw Bijman onderduiken.

Daarna bliezen de bezetters de achterste sluisdeuren op en liep de Maarsseveense polder onder water. Het water kwam er niet zo hoog als in de Bethunepolder, die totaal in een plas veranderde.

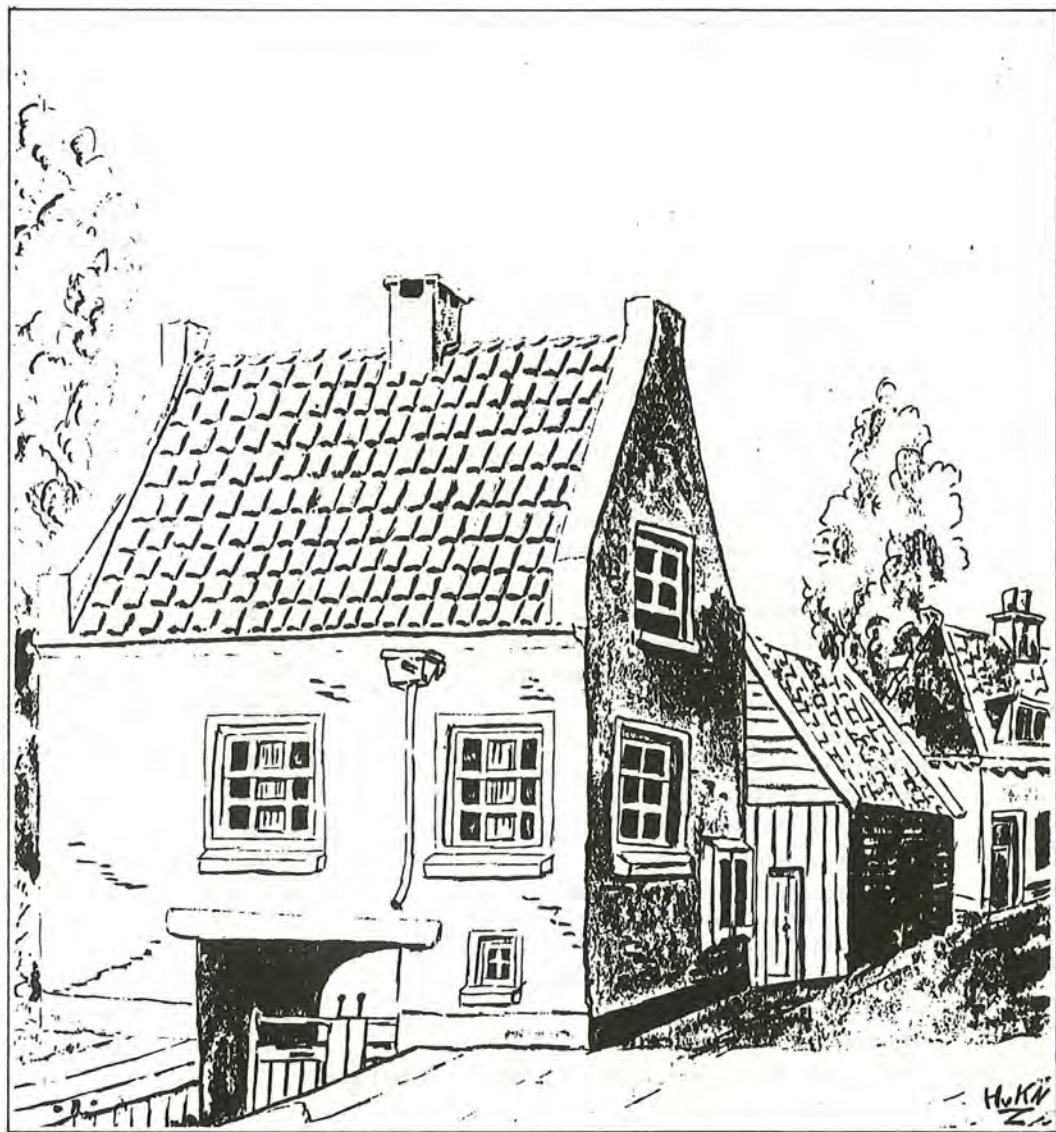
Eerst in 1947 werd de sluis hersteld en ook het huis gerestaureerd. (1) De heer en mevrouw Bijman keerden in 1947 weer terug in het sluishuis. Ze zouden er niet lang meer wonen. Als in juli 1948 mevrouw Bijman overlijdt, verlaat de sluiswachter in september 1948 het sluishuis. Tot zover de heer J. Bijman. Daarna bewoonde de familie Bos het huis tot aan 1980.

De heer M. Bos werd de laatste sluiswachter van de Maarsseveense sluis. De schutsluis doet sinds het doortrekken van de Thorbeckelaan in 1974 geen dienst meer, maar is nog wel te vinden tussen het sluishuis en de Thorbeckelaan. Het sluishuisje wordt, sinds 1982, na een in- en externe restauratie, bewoond door de familie J. de Graaf.

Bij deze laatste restauratie werd de dakkapel aangebracht. Ook de sluisdeuren zijn dringend aan een restauratie toe.

Het is een historisch uniek plekje in ons dorp, een verlaat met 'het huis op de sluis', en we hopen dat deze bijzondere combinatie nog tot in lengte van jaren voor het nageslacht bewaard zal blijven.

A.H. Hogenhout-Hofman

Pentekening Sluishuis ca. 1940 door H. van Kooten-Niekerk.

Lijst van sluiswachters die sinds 1655 het sluishuis bewoonden.

jaar aanvang	naam pachter	pachtsom	pachtduur
1655	Aelbert Goyers (pachter gebleven)	f 211,--	1 jaar
1656	Cornelis Nijssen den Jongen	f 292,--	4 jaren
1660	Cornelis Nijssen den Jongen	f 270,--	4 jaren
1664	Cornelis Nijssen den Jongen	f 290,--	4 jaren
1668	Cornelis Nijssen den Jongen	f 290,--	4 jaren

1673	Lijsgen Adriaens weduwe van Cornelis Nijssen den Jongen	f 134,--	1 jaar
1674	Elisabeth Adriaens weduwe van Zal. Cornelis Nijssen den Jongen	f 175,--	1 jaar
1675	Jan Anthonissen van Sijpenstein	f 345,--	4 jaren
1679	Dirk Willems Pannekoek (pachter gebleven)	f 265,--	2 jaren
1681	Lijsje Adriaens	f 233,--	3 jaren
1684	Lijsje Adriaens	f 180,--	3 jaren
1687	Lijsje Adriaens	f 180,--	3 jaren
1690	Lijsje Adriaens (in pacht gegeven, niet geveild)	f 165,--	3 jaren
1693	Lijsje Adriaens (idem)	f 170,--	3 jaren
1697	Arie Jacobs Lodewijcks betaalde van 1701 t/m 1706	f 208,-- f 200,--	6 jaren
1707	Meyndert Jansz	f 245,--	6 jaren
1715	'De publicke verpachting om redenen zijn voortgang niet gehad hebbende is de tol in continuatie gegeven aan Meyns Jans om de somme van'	f 245,--	6 jaren
1721	Meijndert Jansz	f 238,--	6 jaren
1727	Cornelis Peterse van Vliet	f 295,--	6 jaren
1733	Hermen Hermense Loeve, die de pacht overdoet aan Arie Meertense	f 190,-- f 220,--	6 jaren
1739	Willem van Seldenrijk	f 210,--	6 jaren
1745	Cornelis van Dijk	f 183,--	6 jaren
1751	Cornelis van Dijk	f 158,--	6 jaren
1757	Jan van Seldenrijk	f 151,--	6 jaren
1763	Jan van Seldenrijk	f 132,--	6 jaren
1766	Geurt van Beek	f 132,--	6 jaren
1770	Geurt van Beek (1ste jaar pacht)	f 216,--	
1771	Willem van Oostbergen (2de j. pacht)	f 216,--	
1776	Willem van Oostbergen wegens melioratie van 't kamertje	f 216,-- f . 6,--	6 jaren
1782	Willem van Oostbergen	f 222,--	6 jaren
1788	Willem van Oostbergen	f 222,--	6 jaren
1827(okt)	Ontvangen van de erven van de weduwe Nagtegaal	f 72,--	
	vijf maanden sluispacht		
1827	Janis Janssen (timmermansknecht)	f 325,--	6 jaren
1829	Dirk de Kwant (winkelier te Loosdrecht)	f 200,--	6 jaren
1836	Cornelis van den Hoek	f 155,--	
1876	Sluiswachterswoning bewoond door de weduwe Van den Hoek		
1915	De sluis en de woning worden onder dezelfde voorwaarden opnieuw voor de tijd van zes jaren in pacht afgestaan aan Anthonie van den Hoek tegen de pachtsom van f 155,--.		
1922	Bij de laatste verpachting is één biljet binnen gekomen, sluis en woning weer verpacht aan Anthonie van den Hoek voor de tijd van één jaar pachtsom f 310,--.		

1923	Anthonie van den Hoek (onderhands verpacht)	f 310,--	1 jaar
1924	Jan van den Hoek (onderhands verpacht)	f 200,--	1 jaar
1925	Jan van den Hoek (idem)	f 200,--	1 jaar
1926	Jan van den Hoek	f 200,--	3 jaren
1929	A. Bijman		
1948	M. Bos		

Vanaf 1655 tot 1763 Archief Kapittel Oud Munstr inv. nr. 2710

Vanaf 1766 tot 1829 Archief Waterschap Maarsseveen inv. nr. 32

Vanaf 1827 tot 1929 Archief Waterschap Maarsseveen inv. nr. 14

Noten:

1. Jaarboek O.G. Niftarlake 1947 blz. 1 en 2.
2. R.A.U. Archief Waterschap Maarsseveen inv. nr. 1.
3. Geërfdens=eigenaren van onroerend goed.
4. Desumenten=(descendenten)=afstammelingen.
5. R.A.U. Archief Kapittel van Oud Munster inv. nr. 2710.
6. Periodiek H.K.M. 14e jaargang nr. 1.
7. Korf=lengtemaat, 50 à 60 cm.
8. R.A.U. Archief Waterschap Maarsseveen inv. nr. 31.
9. R.A.U. Archief Kapittel van Oude Munster inv. nr. 2706.
10. R.A.U. Archief Waterschap Maarsseveen inv. nr. 14.
11. R.A.U. Archief Waterschap Maarsseveen inv. nr. 32.
12. Melioratie van het kamertje verbetering aan het huisje.
13. R.A.U. Archief Waterschap Maarsseveen inv. nr. 20.

Ingezonden reacties van lezers:

Naar aanleiding van het themanummer over Vechtenstein van de heer Wolters heeft de heer Heuschen de volgende aanvullingen gestuurd.

De heer Wolters heeft voor het gedeelte van zijn verhaal, dat over de twintigste eeuw handelt, gebruik gemaakt van het boek van E. Munning Schmidt 'Plaatsen aan de Vecht en Angstel', uit 1982 (2e druk).

In deze eerste druk zaten nogal wat fouten, zoals ik bij de bestudering van de geschiedenis van de ridderhofstad Bolenstein heb moeten constateren. De heer Heuschen heeft via zijn brief uiteindelijk deze gegevens, vanuit zijn kennis van o.a. het ACF-archief verbeterd en aangevuld.

Wallie Smits

Van de uitvoerige en boeiende beschrijving van de heer Wolters over het landgoed Vechtenstein heb ik met veel belangstelling kennis genomen.

De hoofdstukken 7 (de vierde eeuw Vechtenstein; blz. 27) en 13 (de gebouwen; blz. 31, 19e-23e regel) geven mij aanleiding tot enkele opmerkingen; de daar vermelde

feiten zijn nl. onvolledig en deels onjuist. Bijzonder opvallend is het ontbreken van de naam van Dr. A.R. van Linge. Hij immers was het die het landgoed van de erven Van Reede-Verden kocht, het oude huis liet slopen om er vervolgens in 1933 het 'Vechtenstein met het groene dak' te laten bouwen voor zijn dochter J.C. Hupkes van der Elst-

van Linge (niet Van Lingen).

Dit vierde Vechtenstein werd inderdaad door Wymstra ontworpen, doch het was niet deze architect, maar Dr. Van Linge zelf, die hiervoor een landhuis van vrienden in South Carolina model liet staan.

De nieuwe eigenaar was derhalve Dr. Van Linge en niet de zogenaamde 'Vereniging (?) van Effectenbezit.' Het nieuwe Vechtenstein werd door Dr. Van Linge ondergebracht in zijn *eigen* N.V. Voor Beheer over Effectenbezit, welke N.V. (dus Dr. Van Linge) géén eigenaar van, doch een *meerderheidsbelang* had in de *Nederlandsche* Kininefabriek (de NKF). Dat Vechtenstein vervolgens 'al weer' verkocht zou zijn aan de reeds eerder genoemde mevrouw Hupkes van der Elst, is dus niet juist; dat zij het landgoed tot 1954 zou hebben bezeten en er tot dan zou hebben gewoond, is evenmin waar. Enige tijd na het overlijden van Ir. Hupkes van der Elst vertrok zijn echtgenote naar het buitenland (nog vóór de 2e wereldoorlog) om niet meer ... op Vechtenstein terug te keren. Zij heeft derhalve slechts enkele jaren op Vechtenstein gewoond.

Na haar vertrek werd Vechtenstein verhuurd en vervolgens door de Duitse Wehrmacht

gevorderd t.b.v. generaal Blaskowitz die er zijn hoofdkwartier vestigde.

Na de oorlog vonden vrienden van de familie Van Linge - die berooid uit de Japanse kampen terug keerden - onderdak op Vechtenstein. Vechtenstein werd daarna tot 1954 door de N.V. Voor Beheer over Effectenbezit aan Jhr. Reuchlin verhuurd. In 1954 werd het landgoed verkocht aan C. de Jager, accountant te Maarssen.

Ook na de dood van Dr. Van Linge in 1934 bleef de N.V. Voor Beheer over Effectenbezit de bezittingen van de familie Van Linge beheren.

In het licht van het bovenstaande is de laatste zin van hoofdstuk 6 niet juist; *niet* met de dood van mevrouw Van Reede in 1931 maar met de verkoop in 1954 aan C. de Jager eindigt de periode waarin particulieren het *gehele* landgoed bezaten.

J.H.H. Heuschen, arch.
Bedrijfs Hist. Archief ACF

(ACF=Fusie van Amsterdamsche, Bandoengsche en Nederlandsche Kininefabriek)

DE BERENBOER

Van Gerard van de Geest kregen we een foto van zijn grootvader. Grootvader, Gijs van de Geest, had in de 20-er jaren een bedrijf in Oud-Maarsseveen. Het was een klein boerenbedrijf, waar de uit Lunteren afkomstige landbouwer een klein aantal koeien hield en een aantal varkens.

Met deze varkens, maar met name met de mannetjes, de zogenaamde beren, oefende Gijs van de Geest een in onze moderne ogen wel erg merkwaardig bedrijf uit.

Hij ging op verzoek van boeren uit de wijde omtrek met een beer op pad en bood deze ter dekking aan.

Dit gebruik was voor hem een bron van inkomsten, want per dekking werd een bedrag betaald van f 2,50, hetgeen alleszins

een redelijk bedrag was. De boer hoefde niet een speciale beer te houden om zijn varkens te dekken, maar huurde voor een bepaalde periode Van de Geests beer. Deze beer bleef dan een tijdje op de boerderij tegen kost en inwoning uiteraard en als hij zijn plicht gedaan had, trok hij, opgehaald door zijn baas, naar zijn volgende karwei.

Door een beetje handig met het roulatieschema te werken, kon Gijs zijn beer voortdurend uitbesteden, zodat het beest hem niet veel kostte en het dekgeld 'vanzelf' binnenkwam.

Met de opkomst van de kunstmatige inseminatie, die als voordeel heeft dat vele beesten met een geringe hoeveelheid sperma bevrucht kunnen worden en dat infecties tot

een minimum beperkt blijven, is ook dit stukje 'folklore' uitgestorven.

'Folklore'. Gijs zou het daar waarschijnlijk niet mee eens zijn geweest. Broodwinning, dat was het. Beren zijn namelijk niet de vriendelijkste beesten. Vanwege hun agressie werden dan ook al in een vroeg stadium de slagstanden afgeknepen en dan nog was het uitkijken geblazen.

Eerst ging Gijs lopend naar de boeren toe, later ging hij met een veewagentje de boer op. Zelfs met dat veewagentje liep hij een risico, want één keer is hij met wagentje en al in een sloot gevallen, hetgeen hem op een longontsteking kwam te staan.

De foto stamt uit zijn lopende periode. De beer die vereeuwigd is, was niet zo agressief als zijn soortgenoten. Daarom waren zijn slagstanden niet afgeknepen. Het beest was bovendien vrij eigenwijs. Liepen de meeste beren naast of voor de eigenaar, deze wilde alleen achter de baas lopen.

Dat dieren nooit voor de volle honderd procent te vertrouwen zijn, heeft Gijs aan den lijve ondervonden. Op een kwade dag kreeg ook deze beer een kwade bui en viel zijn baas aan. Van achteren aangevallen werd Van de Geest op de grond geworpen en door het beest, waarvan de slagstanden nog goed functioneerden, deerlijk toegetakeld. Van de Geest mocht na een tijd in het ziekenhuis gelegen te hebben weer proberen zijn bedrijf uit te oefenen. Of deze beer hierna nog in functie is gebleven, is niet bekend.

De zoon van Gijs, eveneens Gijs genaamd, heeft zijn vader nauwelijks gekend, aange-

zien deze overleed toen jonge Gijs een jaar of zes was. Maar deze jonge Gijs wilde één ding niet, **BERENBOER WORDEN**, hij zocht zijn heil bij de gemeentelijke plantsoendienst van Maarssen als tuinman.

Zijn zoon, Gerard, is ook in het bloemen- en plantenvak terechtgekomen, maar combineert het vaktechnische met het creatieve aspect van dit vak. Gerard is op het ogenblik een zeer gewaardeerd bloembinder.

Wallie Smits

Wedstrijd met automobielen tussen Parijs en Amsterdam en retour

Nadat Daimler en Benz de eerste bruikbare automobiel in 1891 hadden gebouwd, bestond er al snel een behoefte de krachten onderling te meten. Hieruit werd de automobielsport geboren, die grote invloed heeft gehad op de verdere ontwikkeling van de constructie, wegligging en besturing. Automobielfclubs werden opgericht, niet alleen in Duitsland, de bakermat van het automobiel, maar onder andere ook in Frankrijk.

Om de duurzaamheid van het automobiel te testen en de verkoop te stimuleren, werden er al in een vroeg stadium monsterwedstrijden gehouden, zoals tussen Parijs en Amsterdam.

Joan Rahusen trad als vertegenwoordiger van de Automobiel-Club de France op, om de organisatie in Nederland hiervoor te regelen. Vanuit zijn kantoor in de Alexander Boersstraat te Amsterdam diende hij een verzoek in bij het Ministerie van Waterstaat, Handel en Nijverheid om een vergunning tot het berijden van de rijkswegen met motorvoertuigen voor 'ene wedstrijd van Parijs naar Amsterdam en terug'.

Op 1 juli 1898 kwam het antwoord van genoemd ministerie, waarin de gevraagde vergunning door Minister Lely werd verleend, doch onder de navolgende voorwaarden:

1°. Het rijtuig moet, tusschen zonsondergang en zonsopgang rijdend, voorzien zijn van voren van twee helder-witlichtgevende lantaarns en van achteren van een roodlichtgevende lantaarn.

2°. Het rijtuig moet voorzien zijn:

- a. van een nummer, groot ten minste 15 cM., goed zichtbaar aangebracht;
- b. van een bel of hoorn, waarmede een tot op een afstand van 100 M. goed hoorbaar geluidsignaal kan worden gegeven;
- c. van eene voldoende reminrichting.

3°. De snelheid van het rijtuig mag in bebouwde kommen 10 KM., in het uur niet te boven gaan; op het overige gedeelte van den weg mag nimmer met grooter snelheid worden gereden dan die waarbij het rijtuig binnen een afstand van 10 Meter tot stilstand kan worden gebracht.

4°. Het rijtuig mag niet bezijden de verharding van den weg rijden tenzij in het geval van uitwijken of voorbijrijden de breedte van den weg niet toelaat op de verharding te blijven.

5°. Het rijtuig mag niet naast en gelijk met een ander motorrijtuig rijden.

6°. Bij het achterop- en voorbijrijden van rij- of voertuigen, paarden of vee moet het rijtuig de linkerzijde van den weg houden, totdat het deze

gepasseerd heeft.

Bij het tegemoetrijden moet de rechterzijde van den weg gehouden worden.

7°. De bestuurder van het rijtuig is verplicht tijdig met de bel of den hoorn een duidelijk signaal te geven:

bij het achteroprijden van personen, rij- of voertuigen, paarden of vee;

bij het naderen van kruisoverwegen, bochten of bruggen;

in het algemeen telkens, wanneer dit in het belang der veiligheid van het verkeer langs den weg gevorderd wordt.

8°. De bestuurder moet het rijtuig te allen tijde volkomen meester zijn.

Hij is verplicht steeds goed uit te zien en te letten op de nadering van personen, rij- of voertuigen, paarden of vee ten einde de snelheid te verminderen of te stoppen, zoo er voor dezen gevaar ontstaat of andere omstandigheden dat mochten noodig maken.

9°. Voor het geval tusschen 8 en 13 Juli, buiten de dagen van den wedstrijd van rijkswegen, mocht worden gebruik gemaakt, mag met het rijtuig niet harder gereden worden dan 20 KM. in het uur en in bebouwde kommen, bij het afgaan van hellingen, nabij of in bochten, over bruggen en langs onmiddellijk aan den weg staande gebouwen niet harder dan 8 KM. in het uur.

10°. De verzoeker zorgt, dat vóór of op 6 Juli a. s. de hierbij gevoegde, met duidelijke letter te drukken bekendmaking langs den weg wordt aangeplakt op in het oog vallende plaatsen in de bebouwde kommen van steden, dorpen en gehuchten en aan de tolhuizen.

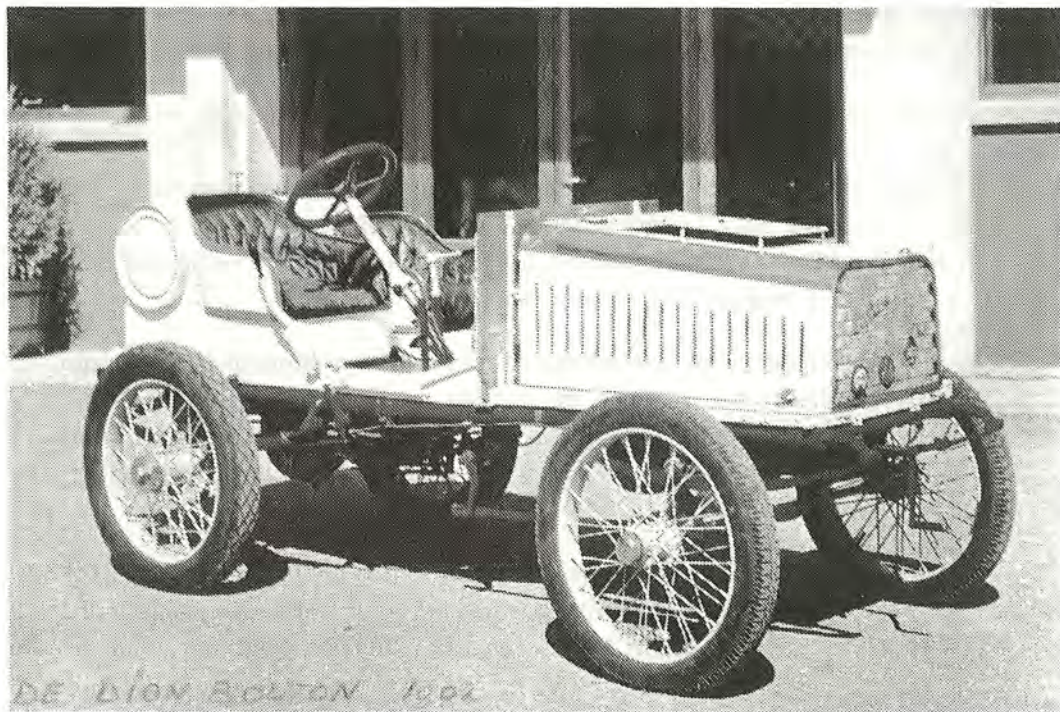
11°. De verzoeker zorgt dat gedurende den wedstrijd langs den weg waarschuwers worden geplaatst nabij of in de bebouwde kommen van steden, dorpen en gehuchten, in scherpe bochten en voorts op alle punten, waar van openbare zijwegen af het gezicht op den weg door gebouwen, beplantingen enz. belemmerd is.

Deze waarschuwers zullen bij het naderen van personen, rij- of voertuigen, paarden of vee de noodige waarschuwendende teekens geven, wanneer een motorrijtuig in het gezicht is.

12°. De verzoeker zal aan de ingenieurs van den Rijkswaterstaat, met het beheer van den weg belast, aan ieder voor het gedeelte van den weg dat onder zijn onmiddellijk beheer staat, desverlangd gelegenheid geven den wedstrijd met het motorrijtuig mede te maken.

Op 4 juli 1898 zond Joan Rahusen aan alle burgemeesters van de etappeplaatsen gelegen aan het Parcours Parijs-Amsterdam, een brief waarin hij meedeelde toestemming te hebben verkregen van Zijne Excellentie de Minister van Waterstaat voor deze wedstrijd.

De deelnemers zouden op 9 juli ons dorp passeren van Parijs naar Amsterdam en 2 dagen

later, op 11 juli wederom voorbijkomen op de terugweg naar Parijs.

Op last van voorgenoemde Minister zal aan de tolhuizen (zoals onder andere bij de Reisende Man) langs de te volgen route en in de kom van Maarssen exemplaren van proclamaties worden aangeplakt.

Eventuele onkosten, voortvloeiende uit deze medewerking van de gemeente, zouden door Joan Rahusen gaarne worden vergoed.

Onder deze voorwaarden en met deze 'hoge' snelheden werd ongeveer 90 jaar geleden een wedstrijd met motorrijtuigen gehouden.

Bron: Gemeente Archief Maarssen

C.W.P. Bloemendaal

CAFE-RESTAURANT

**„GEESBERGE”
aan de Vecht**

MAARSSSEN

voor al
uw bruiloften en partijen

*Michel en Cokky Heinsius
Zandpad 23 - Maarssen
Telefoon: 03465-61 435*

AANNEMERSBEDRIJF

BRINKHOF

- * Nieuwbouw
- * Verbouw
- * Onderhoud
- * Renovatie

Machinekade 6
MAARSSSEN
Tel.: 03465-6 14 56

voor:
**HUIZEN, FLATS, BUNGALOWS
en BOERDERIJEN**

voor:
**TAXATIES, HYPOTHEKEN
en FINANCIERINGEN**

**de
vecht
streek**

voor:
ALLE SOORTEN VERZEKERINGEN

UW MAKELAAR ★

UW ASSURANTIE ADVISEUR ★

Sinds 1935 in Maarssen, Raadhuisstraat 31, tel.: 03465-64 644
Sinds 1976 in Maarssenbroek, Duivenkamp 739, tel.: 03465-67 791

Zet de tijd even stil voor een bezoek aan Café Ome Klaas.

Aan de Vecht, in een historisch stukje Maarssen, ligt Café Ome Klaas. Een café met een traditie die terug gaat tot 1780. Daar kunnen de stamgasten van Ome Klaas u alles over vertellen. Onder het genot van een borrel of tijdens een partijtje biljart. Overdag en in de kleine uurtjes. In Café Ome Klaas kent gezelligheid geen tijd.

Misschien wilt u eens spelen op Nederland's oudste kegelbaan. Of heeft u iets te vieren met vrienden of familie? Ome Klaas maakt van uw partijtje een feestelijke avond. Met een Oud Hollandse maaltijd, barbecue of een koud buffet. Of wellicht heeft u zelf een smakelijke suggestie. Als u van te voren even belt, zorgen wij dat alles naar wens is.

Café Ome Klaas **Al gezellig sinds 1780.**

Langebracht 43, Maarssen. Tel. 03465 - 61409.